

УДК 159.9:176-057.875

Чайкіна Н.О.,

PhD., к.психол.н., доцент кафедри психології

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, nataliyachaikina@gmail.com

Україна, м. Полтава

ОСОБЛИВІ ДИСПОЗИЦІЇ ТИПУ ОСОБИСТОСТІ І СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

У статті аналізується специфіка сексуальної поведінки в студентському віці у контексті впливу на неї диспозиційних властивостей особистості. Суттєвими є різні впливи на даний процес, як вікових особливостей юнаків так і відношення їх до сексу.

Здійснений, за допомогою методики сексуального профілю особистості і відношення до сексу, аналіз стилю сексуальної поведінки, дозволяє, у більшості випадків, експлікувати його відповідно типу особистості.

Надано аналіз результатів емпіричного дослідження структури сексуальної поведінки студентів з різним типом особистості. Окреслюються структурні компоненти сексуальної поведінки студентів, які призводять до набуття і ускладнення вмінь виражати еротичний зміст прагнень через диспозиційні властивості особистості.

Розкриті особливості прояву сексуальної поведінки у амбівертів, інтровертів та невротиків. Акцентується увага, що для усіх типів особистості студентів існує багато спільного у вираженості й рівнях диспозиційних властивостей сексуальної поведінки. Тип сексуального профілю особистості визначає важливість суб'єктивного значення сексуальної події, коли юнаки вибирають такий стиль сексуальної поведінки для взаємодії, який відповідає їхньому відношенню до сексу й намагаються постійно підкріплювати його своїми диспозиційними властивостями.

Ключові слова: юнаки, сексуальна поведінка, сексуальний профіль, диспозиційні властивості, типи особистості: амбіверти, інтроверти, невротики.

Постановка проблеми. Важливим фактором сексуальної поведінки молодого людини є досвід різнобарвного спілкування в студентському віці. Стурбованість ритуальною стороною залицяння нерідко настільки сильна, що молоді люди інколи не звертають увагу на переживання, адже власні почуття відступають перед питанням вірно чи ні вони ведуть себе з точки зору норм своєї статевої групи. Залицяння – це гра за правилами, які з однієї сторони, є дуже сталими, а з іншої – невизначеними. Не турбуватись про ці правила може лише той, хто вже оволодів ними, або хто повністю занурений у кохання. Перше дається досвідом, а друге – глибиною і зрілістю почуттів. Питання сексуальної поведінки в юнацькому віці є розглянутими в працях багатьох вчених в рамках міждисциплінарних зв'язків, втім їхній перелік не можна вважати вичерпаним. Актуальність дослідження диспозиційних властивостей особистості у сексуальній поведінці студентів зумовлюється необхідністю вивчення реального чи потенціального відношення до сексу, власно психологічних чинників котрі визначають особливості сексуального сценарію поведінки в даному віці.

Мета роботи. Метою публікації є з'ясування впливу диспозиційних властивостей і типу особистості на відношення до сексуальності в студентському віці.

Виклад основного матеріалу. З. Фрейд [цит. по 3] відмічав, що у свідомості хлопчика-юнака чутливо-еротичний потяг і потреба у психологічній близькості та теплі, спочатку розрізняються, тому що грубі, без якоїсь духовності, еротичні фантазії знаходяться по сусідству з

мрією про ніжне, велике кохання, у якому немає нічого сексуального. Цим він пояснював полігамність юнацької активності – поряд з великим обожнюванням своєї обра-ниці, зовсім не виключені еротичні контакти з дівчиною менш привабливою, але більш доступною. Частіше за все можна визначити момент початку процесу статевого дозрівання за особливими відчуттями. У хлопців це проявляється у відчутті насолоди, яке пов'язано з оголеним жіночим тілом, що виникає як під час зустрічі з дівчиною так і у фантазіях та сні, де його властивості можуть бути невізримими, але головно, що це сприйняття приносить йому почуття насолоди. У дівчат неконкретна поки що увага про партнера фокусується на незнайомому, але вродливому герої своїх мрій, який приносить їй незабутні хвилини щастя і незнайомі до цього відчуття. Ці напіваабстрактні уявлення пов'язані з виникненням відчуттів, при яких по всьому тілу з'являється збудливе тремтіння, яке з часом змінюється на постійне тяжіння до конкретної людини. Змінюється статева свідомість від романтичної стадії до еротичної, яка супроводжується появою хвилюючого інтересу до еротичних ситуацій у проведенні спільного дозвілля, що стає найбільш зручним засобом для виникнення несміливих і незграбних парних взаємин. У танцях торкання й обійми один одного стають першою стадією пізнання однолітків іншої статі і науки сексуальних пестощів, яка визначається таким сексологічним терміном, як «петінг». Згодом пестощі й обійми фіксуються як любовні ігри, які виникають попередньо перед статевим актом. Таким чином перші статеві акти у студентські роки пов'язані як із ста-

тевою соціалізацією, так і з відчуттям власної дорослості, яка дає можливість розкрити свою особистість у парних взаєминах.

Як показують дослідження Г.Ю. Айзенка [1], стиль статевого життя у більшості випадків залежить від типу особистості. Екстраверти раніше за інтровертів починають статеве життя; вони частіше, з більшою кількістю партнерів і у більш багатосторонніх формах мають сексуальні контакти; надають велике значення еротичній любовній грі, швидше звикають до сексуальних стимулів і тому більш орієнтовані на зміну партнерів, ситуацій, тощо. Екстравертам легше вдається зближення з особами протилежної статі, вони більш гедоністичні, отримують більше задоволення від своєї сексуальності і не відчувають при цьому ніяких тривог і сумнівів.

Стримані і загальмовані інтроверти схильні до більш індивідуалізованих, «тонкіших» і більш стійких стосунків, що часто поєднується з їх психологічними проблемами і труднощами.

Психотики не відрізняються високою статевою збудливістю, не визнають соціальних і моральних обмежень, але вони рідко задоволені своїм статевим життям, частіше схильні до девіантної поведінки, включаючи груповий секс; їх установки відрізняються грубою біологізацією статі, на протигагу «інтровертованим» романтичним цінностям.

Невротики часто мають сильний потяг, але не можуть задовольнити його із-за сильного почуття провини і тривожні стосовно своєї сексуальності, а також труднощів у спілкуванні. Сексуальність часто здається їм небезпечною і огидною, а власні потяги ненормальними.

Розповсюджені труднощі юнацького віку, які сильно впливають на сексуальну поведінку, традиційно пояснюються почуттям сором'язливості, яке тісно пов'язане з інтроверсією, а у чоловіків також і з нейротизмом. Знайомства і зближення з особами протилежної статі сором'язливим людям даються набагато складніше. З однієї сторони, сором'язливі юнаки частіше за все прагнуть до більш інтимних, ніжних, індивідуалізованих любовних стосунків. З іншої сторони, деякі з них шукають виходу із психологічних складнощів у безособистісних, анонімних зв'язках, які не вимагають від них дійсного саморозкриття, але й не дають психологічного задоволення. Сором'язливий інтроверт ніколи не сприймався за маскуліного, але культура, яка була орієнтована на романтичний ідеал кохання, давала йому певну компенсацію. У підлітковому віці вони вільніше і повніше розкривалися перед друзями своєї статі, чим перед протилежною, із-за власної сором'язливості. Тепер же це становище змінилося. Юнаки, які за властивостями свого характеру не можуть, або не прагнуть користуватися лібералізацією норм сексуальної поведінки, інколи відчувають себе «білими воронами» серед однолітків.

Труднощі психосексуального порядку, частіше за все зустрічаються у тих, чий еротичні переживання не знаходять вербалізації і тому ховаються вглибину і закріплюються, вони не в змозі прийняти власну сексуальність. Такі юнаки неусвідомлено прагнуть відгородитися, сховатися від «фактів життя» за допомогою певних

захисних механізмів. Захисні механізми на думку дитячого психолога Г. Фрейд [5] частіше застосовують такі типи особистості:

1) аскети – підкреслено презирливо і вороже ставляться до всякої чутливості, яка здається такому підлітку меншвартою й брудною. Його ідеалом стає не просто контроль над власними почуттями, а й повне їх пригноблення;

2) інтелектуали – вимагають моральну чистоту і самодисципліну, вважаючи сексуальність «нецікавою», намагаються самоізолюватися від оточення, за яким криється страх перед реальним життям;

3) експериментатори – досліджують поле своїх сексуальних здібностей, прагнуть зайнятися забороненим сексом;

4) мрійники – мріють про еротичні ігри, відчуваючи при цьому іраціональний страх перед сексом;

5) бісексуали – усвідомлюють свої сексуальні і еротичні орієнтації, що реалізують в практичній площині.

Ніякі сексуальні правила, закони чи ідеали не охоплюють в рівній ступені інтроверта чи екстраверта, невротика чи стійкої особистості. Чим доросліша молода людина, тим більше і реальніше її потреби у вищій точці насолоди, у відчутті еякуляції, тому у своїх бажаннях вона дуже конкретна. Перші статеві зносини якісно міняють структуру статевої самосвідомості, тому що в цьому періоді вперше спостерігається і закріплюється вже не тільки статеве, але й сексуальна ідентичність людини, яка включає й сексуальну орієнтацію. Сексуальний розвиток юнаків є динамічним процесом, який призводить їх до набуття і ускладнення вмінь виражати еротичний зміст прагнень через психосексуальну поведінку.

Тип особистості та диспозиційні властивості суттєво впливають на структуру сексуальної поведінки в студентському віці та відношення до неї. Завдяки важливості і суб'єктивному значенню сексуальних подій юнаки вибирають таке середовище для взаємодії яке відповідає обраному їм стилю сексуальної поведінки й намагаються постійно підкріплювати його своїми диспозиційними властивостями.

Перевірка цього припущення здійснювалася під час емпіричного дослідження відношення до сексу і сексуального профілю особистості серед студентів. Дослідження проводилося на базі ПНПУ імені В.Г. Короленка. У дослідженні взяли участь 50 студентів-магістрів.

Головне завдання емпіричного етапу дослідження полягало у пошуку відповіді на питання про те, як змінюється структура сексуальної поведінки в залежності від типу особистості та її диспозиційних властивостей. Для діагностики використовувалися методики «Відношення до сексу (за К.Г. Айзенком) та «Опитувальник сексуального профілю (за О.Ф. Потьомкіною). У дослідженні використано шкали сексуального типу особистості людей та її диспозиційні властивості, а також шкали, що визначають сексуальну поведінку.

Студенти-магістри, що взяли участь у дослідженні, були розподілені відповідно до сексуального типу особистості: 54,3% – амбіверти, 31,4% – інтроверти; 77% – андрогени, у 34,2% проявляється невротичний тип осо-

бистості в сексуальних відношеннях, а у 28,6% – психотичний. У визначених групах аналізувалися структурні показники сексуальної поведінки за параметрами диспозиційних властивостей та рівні їх вираженості. Результати дослідження показали, що для усіх сексуальних типів існує багато спільного у вираженості і рівнях диспозиційних властивостей сексуальної поведінки.

Так студенти-магістри усіх типів зазначають, що сексуальне життя не викликає ніяких проблем і характеризується високою ступенем експресивності (62,9%), що проявляється у розкутості та емоційній виразності своїх почуттів при мінімальній матеріальній користі від них (74,3%). Високий рівень задоволеності сексуальними стосунками відмічають 40%, а середній рівень – 48,6% студентів-магістрів, що проявляється у толерантності до порнографічного матеріалу і схильності до розглядання їх чи увазі до вербальних описів сексуальних сцен (60%). Вони мають середній рівень відповідальності за сексуальні стосунки і не прагнуть до сексуальних контактів на роботі (по 82,9%), схильні до ревнощів (80%), ставляться до кохання як до вищої цінності (77%), вибірковані у сексуальних стосунках (71,4%), сексуальне життя характеризується різноманіттям (68,6%), ретельно ставляться до вигляду партнера і обставин, де здійснюються інтимні зносини та прояв ніжності і чутливості від партнера (по 60%).

У амбівертів тільки більш виражена сміливість у спілкуванні з протилежною статтю і впевненість у своїх сексуальних можливостях (48,6%), та гіперсексуальність у стосунках (45,7%), а у психотиків – підвищена увага до обставин і вигляду партнера (40%).

Отримані результати, на перший погляд, мають деяку парадоксальність. Виникає питання, чому ці протилежні за своїми змістовними характеристиками типи особистості мають дуже схожий сексуальний профіль. Нам здається доречним, що для пояснення цього факту необхідно враховувати не тільки явні еротичні контакти студентів, але й потенційні, бажані, коли студенти-магістри оцінюють не тільки те, що є в даний момент, але й те, що може бути в майбутньому. Також слід пам'ятати і про зовнішні та ситуативні фактори, на які сильний вплив здійснюють диспозиційні властивості особистості.

Аналізуючи диспозиційні властивості особистості які проявляються у ставленні до сексу, можемо зазначити, що амбіверти отримали перший сексуальний досвід у 14–16 років (82%), ставлення до сексу у них забарвлене середнім рівнем: сексуальної збудливості (68,6%), впевненості у своїх сексуальних можливостях (65,7%), схильності до безособового сексу (62,9%) і домінуючої позиції в ньому (51,4%) та відсутності сексуальної сором'язливості (42,9%).

Інтроверти отримали перший сексуальний досвід у 17–20 років (78%), ставлення до сексу у тих забарвлене середнім рівнем терплячості до сексуальних зносин (68,9%), а невротики із слабким лібідо зазначають сильну загальмованість і незадоволеність сексуальними стосунками, що проявляється у невротичному сексі (85,7%), хоча сексуальна відроза проявляється у них на середньому рівні (57%).

Тобто, реальне чи потенціальне ставлення до сексу суттєво не залежить від типу сексуального профілю особистості. Суттєвий вплив на сексуальну поведінку здійснюють диспозиційні властивості особистості, які доповнюються схожістю інтересів і менш суворим табу на тілесні контакти.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, необхідно підкреслити наступне. В студентському віці відбуваються якісні зміни у відношенні до сексу та сексуальній поведінці. Для усіх типів особистості студентів-магістрів існує багато спільного у вираженості і рівнях диспозиційних властивостей сексуальної поведінки. Напруженість життєвих подій у різностатевому спілкуванні підвищує, а недолік такого досвіду знижує значення цієї сторони життя. Тип сексуального профілю особистості визначає важливість суб'єктивного значення сексуальної події, коли юнаки вибирають такий стиль сексуальної поведінки для взаємодії, що відповідає їхньому відношенню до сексу, при цьому вони намагаються постійно підкріплювати його своїми диспозиційними властивостями.

Встановлено, що як і будь-яка інша форма поведінки, сексуальна поведінка має рушійні або мотиваційні компоненти, при цьому спрямовуючи сексуальну енергію для досягнення реального чи бажаного, омріяного або уникнення цього. Такий стиль сексуальної поведінки вимагає знання про рівень і ступінь вираженості диспозиційних властивостей особистості та встановлення взаємозв'язку між окремими структурними компонентами сексуального профілю особистості. Ймовірно існують і більш виражені відмінності між різними типами особистості у ставленні до сексу. Проте, висловлене припущення вимагає ретельної експериментальної перевірки на інших вікових категоріях людей, що і окреслює перспективи подальших розвідок.

Література

1. Eysenck N.J. *Sex and personality*. London, 1976. 256 p.
2. Каприо Ф. *Многообразие сексуального поведения*. М.: Артанія, 1995. 352 с.
3. Кон И.С. *Введение в сексологию*. М.: «Медицина», 1988. 320 с.
4. Кочарян А.С. *Личность и половая роль: Симптомно-комплекс маскулинности / фемининности в норме и патологии*. Х.: Основа, 1996.
5. Фрейд А. *Введение в детский психоанализ*. Серия «Детский психоанализ». М., Вып. № 1. 1991.
6. Эрикссон Э. *Идентичность: Юность и кризис*. М.: Прогресс, 1996. 344 с.

References

1. Eysenck N.J. *Sex and personality*. London, 1976. 256 p.
2. Caprio F. *Diversity of sexual behavior*. М.: Artania, 1995. 352 p.
3. Кон I.S. *Introduction to sexology*. М.: "Medicine", 1988. 320 p.
4. Kocharyan A.S. *Personality and sex role: Symptom complex of masculinity / femininity in health and disease*. Х.: Foundation, 1996.
5. Freud A. *Introduction to child psychoanalysis*. Series "Child psychoanalysis". М., No. 1. 1991.
6. Erickson E. *Identity: Youth and crisis*. М.: Progress, 1996. 344 p.

Chaikina N.A.,

*PhD in Psychology, Doctor of Philosophy, associate professor of Psychology
Department Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University, nataliyachaikina@gmail.com*

Ukraine, Poltava

SPECIAL DISPOSITIONS OF PERSONALITY TYPE AND SEXUAL BEHAVIOR IN STUDENT AGE

In the article were analyzed specifics of sexual behavior in student age in the context of dispositional personality traits influence on it. Significant influences on this process, both age features of young men and their relation to sex are essential.

Using method of sexual profile of the individual and attitude to sex were carried out, analysis of the style of sexual behavior, allows, in most cases, to explain it according to the type of personality.

An analysis of the results of an empirical study of the sexual behavior structure of students with different personality types was given by authors. The structural components of students' sexual behavior were outlined, which lead to the acquisition and complication of the ability to express the erotic content of desires through dispositional personality traits.

Peculiarities of sexual behavior in ambiverts, introverts and neurotics were revealed. It was emphasized that for all personality types there is much in common in the severity and levels of dispositional properties of sexual behavior. The type of person's sexual profile determines the importance of subjective meaning of a sexual event, when young men choose a style of sexual behavior for interaction that corresponds to their attitude to sex and try to constantly reinforce it with their dispositional properties.

Key words: *adolescents, sexual behavior, sexual profile, dispositional properties, personality types: ambiverts, introverts, neurotics.*

